

კონკურენციის სამართლის აღსრულება ციფრული პლატფორმებისთვის – პასუხი დიგიტალიზაციის გამოწვევებს ევროპის კავშირის გამოცდილებაზე დაყრდნობით

ევროპის კავშირის (შემდგომში „ევროკავშირი“) სამართალი კომპლექსური სამართლებრივი სისტემაა, რომელიც ზეეროვნულ სამართალს კომპარატივიზმის საფუძველზე აყალიბებს.¹ ევროკავშირისთვის სამართლის ჰარმონიზაცია ერთ-ერთი ის ინსტრუმენტია, რომელიც უზრუნველყოფს ევროკავშირის შიდა ბაზრის გამართულად ფუნქციონირებას და აღწევს ევროპული ინტეგრაციის სრულყოფის იდეას, რომელიც დიდი ხანია გასცდა მის დღეს არსებულ გეოგრაფიულ საზღვრებს და მოიცავს „მესამე მსოფლიო“.² შესაბამისად, კონკურენციის სამართლის ჰარმონიზაცია არამხოლოდ ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოებისთვის არის მცდელობა, შემუშავდეს ერთიანი სისტემა ეფექტიანი კონკურენციის უზრუნველსაყოფად, არამედ ის საბაზისო იარაღია ევროკავშირში განწევრიანების გზაზე მდგომი ქვეყნებისთვის.

წინამდებარე სტატია ამ რამდენიმე მნიშვნელოვან საკითხზეა ორიენტირებული. ის ფოკუსირდება რა ევროკავშირის კონკურენციის სამართლის აღსრულების ჰარმონიზაციის სანყისებზე, შედარებითი მეთოდის საფუძველზე წარმოაჩენს ერთი იურისდიქციიდან მეორეში ციფრული პლატფორმებისთვის კონკურენციის აღსრულების მექანიზმების სამართლებრივი ტრანსფერის შესაძლებლობებს. აღნიშნული ნაშრომის კვლევის ობიექტი, პირველ ყოვლისა, არის ევროკავშირის ის ნორმატიული და პრეცედენტული სამართლის ტენდენციები, რომლებიც დიგიტალიზაციის უწყვეტ პროცესში ციფრული პლატფორმებისთვის სამართლიანი კონკურენციის აღსრულებას უზრუნველყოფენ. მეორე მხრივ, მისი შეფასების საგანს წარმოადგენს ციფრული პლატფორმებისთვის კონკურენციის სამართლის აღსრულების ინსტრუმენტების ჰარმონიზაციის პერსპექტივები საქართველოში.

საკვანძო სიტყვები: კონკურენცია, ევროპეიზაცია, აღსრულება, ციფრული პლატფორმა, საბაზრო ძალაუფლება, ევროკავშირი.

1. შესავალი

შედარებით-სამართლებრივი კვლევა თანამედროვე მსოფლიო სამართლებრივი დღის წესრიგის განუყოფელი ნაწილი გახდა. დღეს სამართლებრივი განვითარების თანმდევი პროცესების აღსანიშნად მრავლად გამოიყენება ისეთი ტერმინები, როგორებიცაა „სამართლის ტრანსპლანტაცია“, „სამართლის ტრანსპოზიცია“, „იმიტაცია“, „დაახლოება“, „აპროქსიმაცია“, „ევროპეიზაცია“. ეს და სხვა განსაზღვრებები ჰარმონიზაციის პროცესის ქვაკუთხედად და რეგიონულ თუ გლობალურ დონეზე ურთიერთდამოკიდებულების გაზრდის საშუალებებად წარმოგვიდგება.³ თუმცა, მხოლოდ კვლევა ან ნორმატიული ბაზის პირდაპირი

* ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი, LL.M KU Leuven, ბერლინის (გერმანია) თავისუფალი უნივერსიტეტის მონვეული მკვლევარი.

¹ Vranken M., *Fundamentals of European civil law*. Blackstone Press, London, 1997, 14.

² გამოყენებულია ევროკავშირის არანაწევრი ქვეყნის აღსანიშნავად. მოქალაქეებს არ აქვს ევროკავშირის ტერიტორიაზე თავისუფალი გადაადგილების უფლება ევროკავშირის რეგულაცია 2016/399 (შენგენის კოდექსი) 2(5)-ე მუხლის მიხედვით.

³ Malinauskaite J., *Harmonisation of EU Competition Law Enforcement*, Springer International Publishing AG, 2019, 11.

ტრანსფერი არ განაპირობებს წარმატებულ ჰარმონიზაციას. აუცილებელია, შეფასდეს, თუ რა მასშტაბით, საზღვრებითა თუ პრინციპებით უნდა განხორციელდეს სამართლებრივი „და-ახლოების“ პროცესი ევროპული ინტეგრაციის კვალდაკვალ, რათა ერთმა ნორმატიულმა მოცემულობამ გაუძღოს იურისდიქციათა შორის „მოგზაურობის“ პრაქტიკულ გარდასახვას.

ბოლო წლების ტენდენციებმა დიდი ინტერესი გააჩინა კონკურენციის აღსრულების მექანიზმების ჰარმონიზაციის მიმართულებით. რეგიონში ყველაზე ფართომასშტაბიანი საექსპორტო პოტენციალით ევროკავშირის ქვეყნების კონკურენციის სამართლის აღსრულების მოდელი სარგებლობს. ამას კი, თავისი ეკონომიკურ-სამართლებრივი ახსნა აქვს.

ერთი ფაქტორი, ციფრულ ეპოქასა და პლატფორმის ეკონომიკაზე⁴ გადასვლის პირობებში კონკურენციის სამართლის გლობალიზაციის საჭიროებაა. დღეს ბიზნესი ყოველგვარი ნაციონალური საზღვრების გარეშე ფუნქციონირებს. აღნიშნულ პროცესში საზოგადოება მიისწრაფვის ციფრული ეპოქიდან სრული სარგებლის მიღებისკენ, რისთვისაც მნიშვნელოვანია, ციფრული ბაზარი იყოს ჯანსაღი, კონკურენტუნარიანი, მიდრეკილი ინოვაციური პროდუქტებისა და სერვისების შექმნისაკენ. ყოველივე ეს, კი შესაძლებელია, როდესაც კონკურენციის სამართალი და მისი აღსრულების მექანიზმები დიგიტალიზაციისთვის დროში მორგებულ გადანყვევებზე იქნება დაფუძნებული.

წინამდებარე სტატიის მთავარ საკვლევ ობიექტს სწორედ ციფრული ეკონომიკის გამოწვევებისთვის საპასუხოდ შემუშავებული კონკურენციის აღსრულების მექანიზმები წარმოადგენს, რომლებიც ევროკავშირის ნორმატიული და პრეცედენტული სამართლებრივი ბაზის საფუძველზე ვითარდება. აღნიშნული მიმოხილვა ნათელჰყოფს, რომ დიგიტალიზაციის პირობებში აუცილებელია კონკურენციის სამართლის ლოკალური ჩარჩოებიდან გლობალურ დონეზე გატანა, ციფრული ეკონომიკის პირობებში მყარი და ჯანსაღი კონკურენციის აღსრულების პოლიტიკის ჩამოყალიბება, რაც საქართველოს მსგავსი ქვეყნისთვის ევროკავშირის ამ მიმართულებით არსებული სამართლებრივი ბაზის ჰარმონიზაციით უნდა განხორციელდეს.

2. ციფრული ბაზრის სპეციფიკაცია და ევროკავშირის კონკურენციის სამართლის აღსრულების გამოწვევები

პლატფორმის ეკონომიკამ დიდი გარდატეხა მოახდინა მომხმარებელთა და ბიზნესთა ქცევის კულტურაში. განსხვავებულია როგორც ურთიერთობის, ასევე, ვაჭრობის ფორმები. დიგიტალიზაციამ ბევრი ბიზნეს საქმიანობა მცირე დროში სიცოცხლისუნარიანი გახადა, თუმცა, ის მოსაზრება, რომ ინტერნეტ-სტრუქტურა შეძლებდა ბაზრის ნაკლის აღმოფხვრას, მცდარი აღმოჩნდა.⁵ მეტიც ტექნოლოგიამ ბაზარზე განსაკუთრებული ძალაუფლება მიანიჭა ისეთ აქტორებს, როგორებიცაა გუგლი, ეფლი, ფეისბუქი, ამაზონი,⁶ რაც ეკონომიკის სან-

⁴ პლატფორმის ეკონომიკა აღინიშნება ბიზნესის კეთების ტენდენციების გამოსახატად, რომელიც დაკავშირებულია ციფრულ პლატფორმებთან და განვითარებასთან და მოიცავს ისეთ საქმიანობას, რომელსაც „დამოუკიდებელი კონტრაქტორები“ ასრულებენ. იხ. *Inozemtsev M.I., Sidorenko E.L., Khisamova Z. I., The Platform Economy Designing a Supranational Legal Framework*, Palgrave Macmillan, 2022.

⁵ *Cavanagh E., Antitrust Remedies Revisited*, Oregon Law Review 84, 2015, 185 <<https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/4643/841cavanagh.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [09.02.2023].

⁶ *Geradina D., Katsifisd D., Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets*, European Competition Journal, Vol. 18, No. 2, 2022, 357, <<https://doi.org/10.1080/17441056.2021.2002589>> [09.02.2023].

ყისებიდან გამომდინარე ინვესს ბაზრის ალოკაციური ეფექტიანობის დარღვევას, მონოპოლისტიებისგან ფასების ზრდასა და ნაკლებ პროდუქტიულობასა და ინოვაციას.⁷

მიუხედავად იმისა, რომ ევროკომისია და ეროვნული სააგენტოები საკმაოდ აქტიურად არიან ციფრული პლატფორმების შემოწმების პროცესში ჩაბმული, აღსრულების მექანიზმები ფებს ვერ უწყობს მუდმივად ცვალებად ტექნოლოგიურ ბაზრებს რამდენიმე მიზეზის გამო: 1. კონკურენციის ნორმებს ახასიათებთ „ex-post“ მოქმედება; 2. მოკვლევითი და საგამოძიებო მოქმედებები ნელა მიმდინარეობს; 3. ნორმატიული ბაზა არის პროსკრიფციული, რაც ხაზს უსვამს მის ამკრძალავ ხასიათს და წარმოადგენს ბაზრისთვის მოკლევადიან გადაწყვეტას; 4. ბაზრისა და პროდუქტის განმარტების სივინროვე ციფრულ ბაზრებზე ინტერვენციის ნაკლებ შესაძლებლობას იძლევა.⁸

2.1. ციფრული ბაზრის მახასიათებლები

კონკურენციის სწორად აღსრულებაზე სასაუბროდ დასადგენია რა განასხვავებს ციფრულ ბაზარს ტრადიციული ბაზრისგან. განმარტების მიხედვით ციფრული ბაზარი წარმოადგენს ბაზარს, რომელშიც ბიზნესი საბოლოო მომხმარებელს ტექნოლოგიების გამოყენებით უკავშირდება.⁹ მას რამდენიმე ძირითადი ეკონომიკური მახასიათებელი აქვს, მათ შორის, მასშტაბის ეკონომია,¹⁰ ქსელური ეფექტი, მოცულობის ეკონომია¹¹ და მონაცემთა მრავალმხრივობა და სიდიდე. მიუხედავად იმისა, რომ მსგავსი მახასიათებელი სხვა ბაზარსაც შეიძლება გააჩნდეს, მათი კომბინაცია უნიკალურ მუდმივ საბაზრო ძალას ქმნის.¹²

მასშტაბის ეკონომია მნიშვნელოვანი კონკურენტული უპირატესობაა მოქმედი პლატფორმისთვის. თუ პლატფორმის განვითარების ფიქსირებული ხარჯები სამკაოდ მაღალია დასაწყისში, ციფრული პროდუქტის ან სერვისის ყოველი შემდგომი ახალი მომხმარებლის ხარჯი იკლებს.¹³ ციფრულ ბიზნესს მომხმარებელთა გარკვეული ბაზის შექმნის შემდეგ უჩნდება შესაძლებლობა, რომ საბოლოოდ უფასო სერვისები შესთავაზოს საზოგადოებას. ეს კი ართულებს ბაზარზე ახალი მონაწილეების გაჩენას და გადარჩენას, თუ თავდაპირველი ინვესტიცია და სერვისები იდენტურ ან მსგავს მასშტაბის ეკონომიებს არ აღწევს.¹⁴

⁷ Baker J.B., *The Antitrust Paradigm*, Harvard University Press, 2019, 26-31.

⁸ Geradina D., Katsifisd D., *Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets*, *European Competition Journal* Vol. 18, No. 2, 2022, 359, <<https://doi.org/10.1080/17441056.2021.2002589>> [09.02.2023].

⁹ Competition and Markets Authority, *The CMA's Digital Markets Strategy*, 2019, 5, <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/814709/cm_digital_strategy_2019.pdf> [09.02.2023]

¹⁰ მასშტაბის ეკონომია მიიღწევა, როცა საქონლის ან მომსახურების მეტი ერთეულით მიიღწევა შეყვანის ნაკლების ხარჯი.

¹¹ მოცულობის ეკონომია საშუალებას აძლევს კომპანიებს გააფართოვონ თავიანთი პროდუქტების კატალოგი.

¹² Stigler Committee on Digital Platforms, *Policy brief summarising the main concerns of digital platforms and provides a viable path to address the identified concerns*, *Final Report*, 2019, 34-35, <shorturl.at/gjsP0> [09.02.2023].

¹³ European Commission, Directorate-General for Competition, *Montjoye, Y., Schweitzer, H., Crémer, J., Competition policy for the digital era*, *Publications Office*, 2019, 20, <<https://data.europa.eu/doi/10.2763/407537>> [09.02.2023].

¹⁴ Stigler Committee on Digital Platforms, *Policy brief summarising the main concerns of digital platforms and provides a viable path to address the identified concerns*, *Final Report*, 2019, 37 <shorturl.at/gjsP0> [09.02.2023].

ქსელური ეფექტი ქმნის კონკურენციას სხვადასხვა პლატფორმებს შორის, თუმცა, ეს არ არის ბაზარზე კონკურენცია, ეს არის ბაზრისთვის კონკურენცია. როდესაც ერთი პლატფორმა აღწევს მომხმარებლის რაოდენობის ზღვრულ ოდენობას და გაიმყარებს პოზიციას, მხოლოდ მას შემდეგ გადასცემს ადგილს სხვა პლატფორმებს.¹⁵ ბაზარზე პოტენციურ კონკურენტს უწევს დაარწმუნოს მომხმარებელი მიგრაციის უპირატესობაში. ერთგულ მომხმარებელს კი ნაკლებად სურს გადასვლა სხვა პლატფორმაზე, გარდა მასობრივი მიგრაციის შემთხვევებისა. ქსელურობის ეფექტის ნაკლებობისას იკარგება, როგორც ინოვაციურობა, ასევე, ბაზარი მართული ხდება დომინანტების მიერ.¹⁶

მონაცემი ციფრული პლატფორმის მამოძრავებელია. ნამებში ციფრული პლატფორმა აგროვებს, აანალიზებს, ინახავს და გადასცემს უამრავ მონაცემს, რომელიც საშუალებას აძლევს მას განავითაროს პერსონიფიცირებული შეთავაზებები. საბოლოოდ ეს გაზრდილ შემოსავალში აისახება. ციფრულ ბაზრებზე დიდ და ხარისხიან მონაცემთა ბაზაზე წვდომა ის უპირატესობაა, რომელიც ბაზარზე კონკურენტების დაშვებას ართულებს. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ახლადშემოსული მოახერხებს გარკვეული მონაცემის შეგროვებას, მასშტაბი და ხარისხი გაცილებით ნაკლები იქნება.

ციფრული ბაზარი მოცულობის ეკონომიით ხასიათდება, რომელიც მათი ძირითადი საქმიანობიდან გამომდინარე (შეგროვებული მონაცემები, ნდობა, სხვადასხვა პროდუქციიდან გამომდინარე ინოვაციები) დამატებითი მომსახურებების შეთავაზების შესაძლებლობით ეფექტურობას ზრდის.¹⁷ ყოველივე ეს ახალი აქტორისთვის კონკურენტუნარიანობისთვის აფუძნებს უხილავ ბარიერს, რადგან მას უწევს მომხმარებელს შესთავაზოს არა მხოლოდ ახალი პროდუქტი, არამედ მთელი ეკოსისტემა ამ პროდუქტის ირგვლივ.¹⁸

აღნიშნულ ფაქტორები მიუთითებს, რომ ციფრული ბაზარი მეტად არის მიდრეკილი კონკურენციის ისეთი დარღვევებისკენ, როგორებიცაა საბაზრო ძალაუფლების მოპოვება და მაღალი კონცენტრაცია. ყოველივე ამას კი „კრეატიულ დესტრუქციამდე“ მიჰყავს ბაზარი.¹⁹

2.2. ევროკომისიის გამოწვევები კონკურენციის აღსრულების მიმართულებით

2.2.1. ex-post თუ ex-ante?!

ციფრულ ბაზარზე კონკურენციის აღმასრულებლის ყველაზე დიდი გამოწვევა კონკურენციის სამართლის მთავარი მიზნის, მომხმარებელთა სასარგებლოდ კონკურენციის დაცვისა და აღდგენის, მიღწევადობის პრობლემაა. ტექნოლოგიური პროგრესიდან გამომდინარე დიგიტალიზებულ ბაზრებზე დროული ჩარევა ბაზარზე ახალი მოთამაშეების დაშვებისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა. ევროკავშირის სამართლით კი კომისია მხოლოდ დარღვევის შემდგომ, ე.ი. “ex-post” ჩნდება ასპარეზზე, ისიც საკმაოდ ხანგრძლივი და დამლელი

¹⁵ იქვე, 39.

¹⁶ European Commission, Directorate-General for Competition, *Montjoye, Y., Schweitzer, H., Crémer, J., Competition policy for the digital era*, Publications Office, 2019, 22-26 <<https://data.europa.eu/doi/10.2763/407537>> [09.02.2023].

¹⁷ იქვე, 33.

¹⁸ Furman Report of the Digital Competition Expert Panel, *Unlocking digital competition Report of the Digital Competition*, 2019, paragraph 1.106.

¹⁹ *Panzar J.C., William J Baumol W.J., Willig R., Contestable markets: An Uprising in the Theory of Industry Structure*, *The American Economic View* 73, 1982, 491.

პროცედურებით. შესაბამისად, ეკონომიკური აგენტებისთვის საბაზრო ძალის მოპოვება და პოტენციური კონკურენტების ბაზრიდან გაძევება გამარტივებულია.²⁰ მოქმედი პლატფორმა 1.1 ქვეთავში ჩამოთვლილი ეკონომიკური მახასიათებლების მის სასარგებლოდ გამოყენების შედეგად თავიდან იცილებს კონკურენტებს და იმყარებს პოზიციებს იმგვარად, რომ კონკურენტის საწინააღმდეგო მოქმედებების განხორციელება შემდგომ ეტაპებზე აზრს კარგავს.

არის თუ არა ეს საკანონმდებლო ხარვეზი, დისკუსიის საგანია. ფაქტია, სააღსრულებლოდ გამოყენებული ჯარიმები ციფრული პლატფორმებისთვის დაბრკოლებას არ წარმოადგენს, რასაც მონიშნავს ევროკავშირის გუგლთან ურთიერთობის ქრონიკები და მძლავრი ციფრული პლატფორმების მიერ გამოშვებული იმუნიტეტი. ასევე, არაეფექტურია, კომისიის ქმედების ამკრძალავი ტიპის განკარგულებები, ვინაიდან კონკურენტის დარღვეული უფლებების აღდგენას არ უზრუნველყოფს, ხოლო კერძო აღსრულების მიმართულებით სვლა მეტად რთულია იმ პირობებში, როცა საჯარო აღსრულებით კონკურენტის დარღვევა არ დგინდება. თავად ეს აკრძალვაც დამრღვევს საშუალებას აძლევს მიღწეული სარგებელი შეინარჩუნოს, ე.ი მას არ გააჩნია ფართო გაგებით აღდგენითი, ანუ „რესტორაციული“ ფუნქცია.

უფრო მეტიც, თუ „ევროკავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების“ (შემდგომში „TFEU“)²¹ 101-ე და 102 მუხლებს შევხედავთ, ევროკავშირის სამართალი არ კრძალავს არადომინანტი ციფრული პლატფორმების მიერ არაკონკურენტული ქმედებების განხორციელებას. შესაბამისად, თუ ციფრული პლატფორმა არადომინანტურ პოზიციაში ახორციელებს არაკონკურენტულ ქმედებებს, ამით კი იმყარებს საბაზრო ძალაუფლებას, კომისია თავისი მექანიზმებით უძღურია.²²

2.2.2. აღსრულების დავინროებული ხედვა

კონკურენტის სააგენტობისთვის დიდ დაბრკოლებას წარმოადგენს ინფორმაციული ასიმეტრია, რომელიც მათ და ციფრულ პლატფორმებს შორის არსებობს. რთულია შეფასდეს ალგორითმების ცვლილებებთან დაკავშირებული დარღვევები, განსაკუთრებით, ტექნიკური ჯგუფის არარსებობის პირობებში. ეს ნიშნავს, რომ შესაძლოა ციფრული პლატფორმა არღვევდეს კონკურენტის ნორმებს, მაგრამ ვერ მოხვდეს რეგულატორის თვალსაწიერში არასათანადო ცოდნის ან მტკიცებულებათა მოპოვების ტექნიკური სიძნელების გამო.

ცნობილმა მეცნიერებმა, *ფელდმანმა* და *ლემლიმ*, აშშ-ში კონკურენტის სამართლის აღსრულება ციფრული პლატფორმებისთვის შემდეგი სიტყვებით შეაფასეს: რეგულატორები „განზრახ ფოკუსირდებიან ხეებზე და არა ტყეებზე.“²³ მათი მტკიცებით, დღევანდელი კონკურენტის სამართლის აგებულებით „სავარაუდო კონკურენტულ ზიანისა“ და „სინერგიაში კონკურენტული ზიანის“ დადგენა ვერ ხდება. ისინი ავითარებენ პოზიციას, რომ მიუხედავად ინდივიდუალურად კანონიერი ქმედებისა, ციფრული პლატფორმისთვის ანტიკონკურენტული ქმედების დადგენისას უნდა მოხდეს ქმედებების ერთობლიობაში შეფასება.²⁴

²⁰ *Schweitzer H., Welker R.*, Competition Policy for the Digital Era, CPI Antitrust Chronicle, 2019, 3-4.

²¹ Treaty on the Functioning of the European Union, Official Journal C 326, 26/10/2012 P. 0001 – 0390, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>> [09.02.2023].

²² *Geradina D., Katsifisd D.*, Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets, European Competition Journal, Vol.18, NO. 2, 2022, 370.

²³ *Lemley M. A., Feldman R.*, Atomistic Antitrust, William and Mary Law Review, Vol. 63, Issue 6, 2021, 1869.

²⁴ იქვე, 3.

ზემოაღნიშნული პრობლემა სათავეს სასამართლო პრაქტიკიდან იღებს, განუსაზღვრავს რა რეგულატორს მტკიცების ტვირთის მაღალ სტანდარტს, რის გამოც ისინი ერთ ვერტიკალზე ახდენენ ფოკუსირებას, როცა კუმულაციური ხედვისას დარღვევა შესაძლოა რამდენიმე მიმართულებით არსებობდეს. მსგავსი ვიწრო ხედვის გამო კომისიის „გუგლის შოპინგის“ გადაწყვეტილება მწვავე კრიტიკის საგანი გახდა,²⁵ ვინაიდან კომისიამ შეაფასა მხოლოდ „შოპინგის“ მიმართულება, მაშინ როდესაც გუგლის საძიებო სისტემიდან გამომდინარე კონკურენციის შეზღუდვა სხვა ვერტიკალებსაც ეხებოდა. ვიწრო ხედვიდან გამომდინარე გუგლის კონკურენტებისთვის რესტორაციული შედეგი არ დადგა.

მნიშვნელოვანი პრობლემებია ციფრული პროდუქტის/სერვისის აღქმადობის მიმართულებით. ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს (შემდგომში „CJEU“) კონსტენისა და გრუნდინგის გადაწყვეტილება ავითარებს აზრს, რომ რაც მეტი პროდუქტი იქნება მწარმოებლების მხრიდან ინდივიდუალურად შეთავაზებული, რომლებიც მომხმარებლის თვალში განსხვავებულად აღიქმება, მით უფრო იკლებს კონკურენციის სამართლის ეფექტურობა ამგვარ მწარმოებლებს შორის.²⁶ თუ ამ ფრაზას ციფრულ რეალობას მივუსადაგებთ, ტექნოლოგიური მიღწევები, ხარჯების შემცირება და დიფერენცირებულ საქონელთან დაკავშირებული ინოვაციები ველარ უზრუნველყოფენ მომხმარებლის უნარს, ჩაანაცვლოს ერთი პროდუქტი/სერვისი განსხვავებულით, რადგან მნიშვნელოვანია მომხმარებლის მიერ გარეგნული შეცნობა და არა პროდუქტის/სერვისის შინაარსი. მომხმარებლის მხრიდან აღქმადობა კი, დაკავშირებულია საბაზრო ძალაუფლებასთან, რაც ბაზრის ახალი მონაწილეებისთვის მნიშვნელოვანი წინააღმდეგობაა.

ამას გარდა, რეგულატორების აღსრულების მიდგომები, რომლებიც ფასსა და მოცულობას დიდ ყურადღებას ანიჭებენ ციფრული პლატფორმებისთვის მოძველებულია, რადგან ამ ინდუსტრიაში პროდუქტის უმეტესობას შესაძლოა არ გააჩნდეს მონეტარული გამოხატულება. აღნიშნულ ბაზარზე კონკურენცია უფრო მეტად ინოვაციურობის მიმართულებით არის, რადგან ახალი შემომსვლელისთვის საბაზრო პოზიციის გამყარება მხოლოდ ინოვაციური პროდუქტით ხდება შესაძლებელი.²⁷

2.2.3. აღსრულების მექანიზმების მოდერნიზაციის მცდელობა

კონკურენციის აღსრულებაში მრავალია შემთხვევა, როდესაც წარმოდგენილი ვიწრო ხედვის გამო CJEU თუ კომისია შეცდომით პროკონკურენტულად (ცრუ პოზიტივი) მიიჩნევენ გარკვეულ არაკონკურენტულ ქმედებებს, ან პირიქით, ნეგატიურად (ცრუ ნეგატივი), განსაკუთრებით თუ საქმე ეხება დიგიტალიზაციას.²⁸ დაშვებული შეცდომის გამოსწორებას ბაზარს აკისრებენ გადაჭარბებული საბაზრო ძალაუფლებისა და გაზრდილი ფასების პირობებში ახალი კონკურენტების შემოსვლით. ცნობილი მექანიზმია მსგავსი საკითხების

²⁵ Case AT.39740, Google Search (Shopping), Commission Decision, [2017].

²⁶ Case C-56/64, Consten and Grundig v Commission of the European Economic Community, [1966], ECR 299, 343.

²⁷ *Shelanski H.A.*, Information, Innovation, and Competition Policy for the Internet, University of Pennsylvania Law Review 161, 2013, 1663.

²⁸ Case C-230/16 Coty Germany GmbH v Parfumerie Akzente GmbH [2017] ECLI:EU:C:2017:941, იხ. *Kuenzler A.*, Competition Law Enforcement on Digital Markets – Lessons from Recent EU Case Law Journal of Antitrust Enforcement, 2019, Vol. 7, 249–278.

პრეცედენტებით დარეგულირება, თუმცა, არაეფექტური, ბაზარზე არსებული მდგომარეობის ან კიდევ შესვლისთვის დანესებული ბარიერების მოსაშლელად.²⁹

აღნიშნულის საპირწონედ, მიიჩნევა რომ ევროკავშირის კონკურენციის სამართალში ინტერვენციის მეტი შესაძლებლობები უნდა გაჩნდეს. უნდა გადაიხედოს „შეცდომა-ფასის“³⁰ პრაქტიკული გამოყენების ჩარჩო.³¹ აღნიშნული განვითარება მტკიცების ტვირთის განაწილების გადახედვასაც გულისხმობს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც რამდენიმე ქმედების ერთობლიობა ქმნის კონკურენციის დარღვევას. *შვაიცერისა და ველკერის* მოსაზრებით, მსგავსი ქმედებები ზიანის მიყენების საკმარისი პოტენციალის გამო უნდა აფუძნებს კონკურენციის შეზღუდვის მიზნის არსებობას იქამდე, სანამ პლატფორმა არ დაძლევს მტკიცების ტვირთს.³²

2.2.4. კანონმდებლობასთან შესაბამისობა

შესაფასებელია, აღნიშნული ინიციატივა რამდენად შეესაბამება TFEU-ს და პრეცედენტულ სამართალს. მართალია, ერთის მხრივ, TFEU-ს 101-ე და 102 მუხლებში ცხადად ვლინდება პრეზუმფციების შემთხვევა, თუმცა, ქმედებათა კატეგორიზაციამ და მტკიცების ტვირთის სრულად ეკონომიკურ აქტორზე დაკისრებამ შესაძლოა დრამატულად შეცვალოს არსებული სამართლებრივი მდგომარეობა.³³

ბუდაპეშტის ბანკის საქმის მიხედვით TFEU-ს 101-ე მუხლის დარღვევა მიზნის მიხედვით შესაძლოა დადგინდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იქამდე საკმარისი და სანდო გამოცდილებაა მსგავსი ქმედების მიერ კონკურენციის შემზღუდავ ეფექტში, წინააღმდეგ შემთხვევაში დგება დამატებითი ანალიზის საჭიროება ეფექტების შესაფასებლად.³⁴ თუ წინასწარ მოხდება ციფრული პლატფორმებისთვის მიზნის მიხედვით არაკონკურენტული ქცევის კატეგორიზაცია და მათზე მტკიცების ტვირთის გადაკისრება, შესაცვლელი ხდება როგორც პრაქტიკა, ასევე, სამართლებრივი ნორმები. გასათვალისწინებელია მკაცრი რეგულირების თანმხლები კითხვები და შედეგები: 1. რამდენად განჭვრეტადია მიზნის მიხედვით დარღვევის პრეზუმფცია და მტკიცების ტვირთის შებრუნება? 2. რამდენად უზრუნველყოფილი იქნება სამენარმეო საქმიანობაში თანასწორობის პრინციპი და როგორ მოხდება საჯარო-სამართლებრივი დილემების გადალახვა არსებულ პრეცედენტებში? და 4. ხომ არ გახდება მსგავსი საკანონმდებლო ინიციატივები ინოვაციებისა და ბაზრის განვითარების შემაფერხებელი და რამდენად მზად არის კომისიის გარდა, ეროვნული სააგენტოები და სასამართლოები იმისათვის, რომ ციფრულ პლატფორმებთან მიმართებით აღნიშნული ინიციატივის სწორად ჰარმონიზება-იმპლემენტაციისთვის.

²⁹ Baker J.B., *The Antitrust Paradigm*, Harvard University Press, 2019, 82-89.

³⁰ Error-cost ანალიზი არის ტექნიკა, რომელიც გამოიყენება კონკურენციის სამართალში ორაზროვან საკითხებზე გადაწყვეტილების მისაღებად. ამ მეთოდით მცირდება მოცემული ინფორმაციების ფარგლებში შეცდომის ალბათობა, განისაზღვრება რა საჭირო ინფორმაციის მოცულობა და ტიპი.

³¹ Geradina D., Katsifisd D., *Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets*, European Competition Journal, Vol. 18, No. 2, 2022, 376.

³² Schweitzer H., Welker R., *Competition Policy for the Digital Era*, CPI Antitrust Chronicle, 2019, 4.

³³ Colomo P.I., *What Can Competition Law Achieve in Digital Markets? An Analysis of the Reforms Proposed*, 2020, 12, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3723188> [09.02.2023]

³⁴ Case C-228/18, *Gazdasági Versenyhivatal v Budapest Bank Nyrt. and Others*, [2020], ECR, Par. 52.

ეს სკეპტიციზმი, მიუხედავად გერადინა და კაციფისდის შემოთავაზებული მოდელის დამაჯერებლობისა,³⁵ არსებობს. ამასთან, საკითხავია ისიც, რამდენად მიეცემა ციფრულ პლატფორმას თავდაცვის შესაძლებლობა პრეზუმფციასთან მიმართებით, ანუ მისი არგუმენტების კომისიის მიერ შეფასება და გაზიარება პრაქტიკულ დონეზე. თუ ევროკავშირის კონკურენციის სამართლის მესამე სახელმწიფოებში აქტიურ ექსპორტსაც გავითვალისწინებთ, შესაძლოა, პრობლემები ამ მიმართლებითაც წარმოიშვას.

2.2.5. რესტორაციული ღონისძიება – დილემის გადაჭრის მექანიზმი

თანამედროვე კონკურენციის სამართლის მიზანი ეფექტური კონკურენციის უზრუნველყოფაა.³⁶ ზოგადად, კონკურენციის აღსრულებაში ორი სახის ღონისძიებებს ვაწყდებით: ქცევაზე დაფუძნებული და სტრუქტურული. საკმაოდ რთულია სადამსჯელო ღონისძიებების სწორად შერჩევა. ფაქტია, კომისიისა და სააგენტოების მხრიდან ციფრული პლატფორმების მისამართით სადამსჯელო ამკრძალავი ქმედებებისა და ჯარიმების გამოყენება და სტრუქტურული ღონისძიებების მიმართ ანტიპათია, არ უზრუნველყოფს აღდგენით სამუშაოებს დაზარალებული კონკურენტებისთვის.

ბევრი ავტორის მიერ რეკომენდებულია რესტორაციული ღონისძიებების დანერგვა, რათა უზრუნველყოფილ იქნას დარღვევამდე არსებული სტატუს-ქვო.³⁷ მაგ., ვესტაგერის ანგარიში მიუთითებს ისეთ რესტიტუციულ ელემენტებზე, როგორებიც არის კონკურენტებისთვის მონაცემებზე წვდომის მინიჭება ან ინფორმაციული ასიმეტრიის კიდევ სხვაგვარი კომპენსირება.³⁸ სტიგლერის ანგარიშიც დასაშვებად მიიჩნევს მონაცემთა გაზიარების ვალდებულების ვალდებულების შემოღებას.³⁹

ფაქტია, ამ მიმართულებით სვლამ შესაძლოა ახალი რეგულაციის შექმნის აუცილებლობა გამოიწვიოს, ვინაიდან არსებობს მოსაზრება, რომ დღეს არსებული სამართლებრივი ბაზა არ შეიცავს მითითებებს რესტორაციული ღონისძიებების დაკისრების, იმპლემენტაციისა თუ მონიტორინგის კუთხით. თუმცა, 2003/1 რეგულაციის⁴⁰ მე-7(1) მუხლი მნიშვნელოვანი ჩანაწერია მსგავსი ბარიერის გადასალახად. თუ ამ ნორმას ფართოდ განვმარტავთ, ეფექტური აღსრულება მოიცავს ციფრულ ბაზარზე არაკონკურენტული შედეგების აღმოფხვრის შესაძლებლობასაც. ამასთან, პრაქტიკაც სცდება მხოლოდ ამკრძალავს ბრძანებებს. მაგალითად, მტაცებლური ფასის დაწესებაზე ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში კომისიის მიერ გამოყენებული ღონისძიება, რომელიც მოითხოვდა შედეგების აღმოფხვრას და პირვან-

³⁵ Geradina D., Katsifisd D., Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets, European Competition Journal VOL. 18, NO. 2, 2022, 380-381.

³⁶ ადამია გ., ეკონომიკური კონკურენციის კონსტიტუციური ასპექტები, „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი“, #2, 2020, 99.

³⁷ Ritter C., How Far Can the Commission Go When Imposing Remedies for Antitrust Infringements? Journal of European Competition Law & Practice 3, 2016, 12.

³⁸ European Commission, Directorate-General for Competition, Montjoye Y., Schweitzer H., Crémer J., Competition Policy for the Digital Era, Publications Office, 2019, 67 <<https://data.europa.eu/doi/10.2763/407537>> [09.02.2023].

³⁹ Stigler Committee on Digital Platforms, Policy brief summarising the main concerns of digital platforms and provides a viable path to address the identified concerns, Final Report, 2019, 117-118 <shorturl.at/gjsP0> [09.02.2023].

⁴⁰ Council Regulation (EC) No 1/2003 on The Implementation of The Rules on Competition Laid Down in Articles 81 And 82 of the Treaty, 16/12/2002.

დელი მდგომარეობის აღდგენას, სასამართლომ არ მიიჩნია დარღვევად, მიუხედავად მისი რესტორაციული ბუნებისა.⁴¹

საჯარო აღსრულებაში რესტორაციული ღონისძიებების დაკისრებას ევროკავშირის არც კონკურენციის და არც კერძო სამართლის ფუძემდებლური პრინციპები არ კრძალავს. მნიშვნელოვანია, დადგინდეს ტესტი, რომლის საფუძველზეც რესტიტუციული მექანიზმების გამოყენება მოხდება. ამ ტესტის აუცილებელი კომპონენტები ადეკვატურობა, ეფექტურობა და ანტიკონკურენტული ქმედებისა და შედეგების აღმოფხვრისთვის უალტერნატივო საჭიროება უნდა გახდეს. რომელიმე ელემენტის ამოვარდნა როგორც სამართლებრივ, ასევე, ბაზრის განვითარების ქრილში არსებით პრობლემებს წარმოშობს.⁴² ყურადღება ამგვარადვე უნდა დაეთმოს დაკისრებული ღონისძიებების მონიტორინგის მომწესრიგებელ ნორმებსაც. შესაძლებელია გაზიარდეს გაერთიანებული სამეფოს მოდელი, როდესაც მონიტორინგს სექტორული რეგულატორები ახორციელებენ.⁴³

3. ციფრულ პლატფორმებთან დაკავშირებული კონკურენციის აღსრულების პოლიტიკის საექსპორტო პოტენციალი საქართველოში

ევროკავშირის მისწრაფება, რომ შექმნას ევროპის მასშტაბით დემოკრატიული, ეკონომიკური და უსაფრთხოების თანამეგობრობის საერთო სივრცე დიდი ხანია გასცდა მის ფორმალურ საზღვრებს.⁴⁴ პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ საქართველოსა და ევროკავშირს შორის 1996 წელს დადებული შეთანხმების⁴⁵ შემდეგ საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების ხელშეკრულებამ⁴⁶ გაცილებით ამბიციური და კონკრეტული გეგმები დასახა კონკურენციის ჰარმონიზაციის მიმართულებით. ორივე მხარემ იკისრა ვალდებულება, იზრუნოს ერთმანეთისთვის სარგებლის მიღებასა და ინტეგრაციის დონის ზრდაზე, მათ შორის ერთიანი ციფრული ბაზრის ხელშეწყობაზე აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებში. ამავე ხელშეკრულების მე-10 თავით, განსაკუთრებული მნიშვნელობა სავაჭრო ურთიერთობებში თავისუფალ და შეუზღუდავ კონკურენციას მიენიჭა.

⁴¹ Case C-62/86, AKZO Chemie BV v Commission of the European Communities, [1991] ECR 286, Par. 155-157.

⁴² მაგ. გუგლი-ანდროიდის საქმეში გუგლს მოეთხოვა შეწყვეტა და სამომავლოდ ანტიკონკურენტული ქმედებების განხორციელება საძიებო სისტემასთან მიმართებით, ასევე, რესტორაციული სახით გუგლმა აიღო ვალდებულება ეკრანზე გამოეტანა ალტერნატიული საძიებო სისტემები მათ ახალ მონოპოლიზებში, თუმცა, ძველი სმარტფონები იგივე სტრუქტურით აგრძელებდნენ საქმიანობას – რაც არაეფექტურობის კლასიკური მაგალითია. *Genai P., An update on Android for search providers in Europe, The Keyword, 2019.*

⁴³ გაერთიანებულ სამეფოში კონკურენციისა და ბაზრის სააგენტო აქტიურად თანამშრომლობს პერსონალური მონაცემების დაცვის ინსპექტორის დაქვემდებარებაში არსებულ ციფრული ბაზრების განყოფილებასთან.

⁴⁴ *მარგველაშვილი თ.*, ელექტრონული კომერციის სამართლებრივი განვითარების პერსპექტივები საქართველოში ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ფარგლებში, „სამართლის ჟურნალი“, №1, 2020, 148.

⁴⁵ შეთანხმება პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ, 22 აპრილი 1996 წელი.

⁴⁶ ევროკავშირის და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებსა და საქართველოს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება, 1 ივლისი 2016. იხ. *The European Union External Action, 'Eastern Partnership (EaP), <https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/eastern-partnership/419/eastern-partnership_en-> [09.02.2023] მუხლი 28 და 29.*

ასოცირების ხელშეკრულების 204-ე (1) მუხლით საქართველომ აიღო ვალდებულება, შეემუშავებინა ყოვლისმომცველი კონკურენციის კანონები გაცხადებული მიზნებით. ამავე მუხლის მეორე ნაწილით მითითება გაკეთდა კონკურენციის კანონების ეფექტიან აღსრულებაზე პასუხისმგებელ და შესაბამის უფლებამოსილებით აღჭურვილი ორგანოზე.

აღსრულების მექანიზმების ჰარმონიზაცია ც სწორედ აქედან გამომდინარეობს და მიზნად ისახავს ევროკავშირის კონკურენციის სამართლებრივი დღის წესრიგის საქართველოში ტრანსფერს.⁴⁷ მიუხედავად იმისა, რომ კონკურენციის აპროქსიმაციის პროცესი დადებითად ფასდება, კონკურენციის აღსრულების მიმართულებით ევროკავშირთან სრულ ჰარმონიზაციამდე, კიდევ გარკვეული ნაბიჯებია გადასადგმელი.

3.1. ციფრული გარემო საქართველოში

საბჭოთა მემკვიდრეობისა და სოციალური პრობლემების მქონე საქართველოსთვის ინფორმაციული-ტექნოლოგიების (ICT) მიმართულებით ისეთი მიღწევები, როგორებიც არის სრული ინტერნეტიზაცია, ელექტრონული ვაჭრობის ხელშემწყობი სისტემის (TFS) ჩამოყალიბება, ციფრული ეკონომიკის განვითარების თვალსაზრისით მეტად მისასალმებელია.

ციფრული პლატფორმები ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად მიიჩნევა. მაგ., 2018 წლის 16 მარტს „ციფრული აბრეშუმის გზის“ იდეის პრეზენტაცია განხორციელდა და ხაზი გაესვა ქვეყნის მისწრაფებას, გამხდარიყო „ვაჭრობის ელექტრონულ ტექნოლოგიებში რეგიონის ლიდერი და მთავარი მოთამაშე ქვეყანა.“⁴⁸

გარდა იმისა, რომ ქვეყანაში ადგილობრივი მსხვილი მოთამაშეები გამოჩნდნენ ციფრული ეკონომიკის მიმართულებით, საზოგადოებას აქვს წვდომა მსხვილ საერთაშორისო ციფრულ პლატფორმებზე.⁴⁹ ევროკავშირის გამოცდილების თანახმად, არც თუ ისე იშვიათია საერთაშორისო და ადგილობრივი ციფრული ეკონომიკური აქტორების მხრიდან ანტიკონკურენტული ქმედებები, რის გამოც, ნაციონალურ კონკურენციის სააგენტოს ეკისრება მნიშვნელოვანი როლი, ერთი მხრივ, აქტიურად განახორციელოს ბაზრის მონიტორინგი, გამოავლინოს საქართველოს ტერიტორიაზე დარღვევის ფაქტები და, მეორეს მხრივ, შეიმუშავოს ციფრული პლატფორმების ანტიკონკურენტულ ქმედებებზე საპასუხო ეფექტური მექანიზმები.

3.2. კონკურენციის სააგენტოს როლი

საჯაროდ ხელმისაწვდომ დოკუმენტაციაში სსიპ საქართველოს კონკურენციის სააგენტო ციფრული ბაზრების მონიტორინგისა და თუ მოთამაშეების მიერ დარღვევების გამოვლენის ნაწილში მწირ პრაქტიკას გვთავაზობს. თუმცა, საინტერესო ანგარიშს ვაწყდებით სასტუმროების ონლაინ პლატფორმების ბაზრის მონიტორინგის მიმართულებით.⁵⁰

⁴⁷ ლოლაძე თ., საერთაშორისო ვალდებულებები და თანამშრომლობა კონკურენციის სფეროში, პირველი საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია, კონკურენციის პოლიტიკა: თანამედროვე ტენდენციები და გამოწვევები, შრომების კრებული, 2017, 134.

⁴⁸ ფინანსთა სამინისტრო, <<https://mof.ge/News/8357>> [09.02.2023]

⁴⁹ მაგ., Vendoo.ge, Veli.ge, Extra.ge, Area.ge, edX-like ESx etc. ისინი ფუნქციონირებენ სხვადასხვა მიმართულებით და ქმნიან სრულად უნიკალურ ციფრულ ბაზრებს. საინტერესო მიმართულებაა ციფრული შრომით პლატფორმებიც (Glovo, Wolt, Bolt, etc.).

⁵⁰ საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს ანგარიში, 2019, <<https://admin.competition.ge/uploads/ba93e69448d1440f806dd21c5a19edd9.pdf>> [09.02.2023].

აღნიშნულ ბაზარზე მონიტორინგის დაწყების საფუძველს წარმოადგენდა 2016 წლის 15 ნოემბერს წარდგენილი განცხადება, რომლის მიხედვით „Booking.com B.V.” მიერ შესაძლოა დადგენილიყო კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონის⁵¹ მე-7 მუხლი დარღვევა. განცხადების თანახმად დარღვევა გამოიხატებოდა ფართო MFN⁵² ე.წ. პარტიტეტული სახელშეკრულებო დათქმის გამოყენებაში. სააგენტოს მხრიდან აღნიშნულ განცხადებაზე შეწყდა საქმის წარმოება 2017 წლის 9 იანვარს⁵³ იმ პირობით, რომ „Booking.com B.V.” და მისი შვილობილი კომპანია საქართველოს ბაზარზე მოქმედ კონტრაქტებს ევროკავშირის ქვეყნების მსგავს MFN პირობებს შესთავაზებდა. ეს გადაწყვეტილება რამდენიმე მიმართულებით არის საინტერესო.

პირველი ყოვლისა, აღნიშნული საქმე ციფრული პლატფორმების მხრიდან კონკურენციის დარღვევის შესაძლო ფაქტებზე მოკვლევის პიონერი საქმეა, რის გამოც კონკურენციის სააგენტოსთვის, ის ერთგვარი პლატფორმა უნდა ყოფილიყო ციფრული ბაზრებისთვის დამახასიათებელი კრიტერიუმებისა და მათთან ურთიერთობის მიმართულებით აღსრულების მექანიზმების საბაზისო პრინციპების დასადგენად. მისასაღმებელია, რომ მიუხედავად საქმის მოკვლევის შეწყვეტისა, აღნიშნული ბაზრის მონიტორინგი მაინც განხორციელდა, თუმცა, არახალი შედეგებითა და 3 წლიანი ინტერვალით, რაც საკმაოდ დიდი დროა ტექნოლოგიური პროგრესის პირობებში. უპასუხია კითხვები, აღიქმება თუ არა ციფრული ეკონომიკური აგენტი განსაკუთრებულ შემთხვევად ქართული კონკურენციის სამართლისთვის და საჭიროა, თუ არა მეტი ფოკუსი ამ მიმართულებით.

კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება შეიცავს ქართული და ევროკავშირის მატერიალური სამართლის, ასევე, Booking.com-თან მიმართებით საფრანგეთისა და გერმანიის პრაქტიკის ვრცელ ციტირებას.⁵⁴ აღსანიშნავია, რომ სააგენტო განმარტების კეთებისგან თავს იკავებს. ის ეყრდნობა ევროკავშირის პრაქტიკის ბაზას და კონკურენციის შემზღვეველი ეფექტების მოკვლევის გარეშე აყალიბებს პოზიციას, შესაძლო დარღვევა არ აკმაყოფილებს გონივრული ეჭვის სამართლებრივ სტანდარტს. ამასთან ადგენს, რომ შეზღუდვა უმნიშვნელო ხასიათისაა. გამოკითხულთა შორის არ არის ბაზარზე უშუალო კონკურენტები, რომელთათვისაც შესაძლოა შემზღვეველი ეფექტი უფრო პრობლემატური ყოფილიყო.⁵⁵ ამ კრიტიკაზე საპასუხოდ, გაცხადებულია, რომ „სააგენტოში არ შემოსულა საჩივარი Booking.com-ის წინააღმდეგ; აგრეთვე, სააგენტოსთვის არ მოუმართავთ აღნიშნული ეკონომიკური აგენტის არსებულ ან/და პოტენციურ კონკურენტებს.“⁵⁶

უდავოა, რომ აღნიშნული გადაწყვეტილება MFN პირობის ვინრო გამოყენების დადგენის მიმართულებით საინტერესო პრაქტიკას აყალიბებს, მაგრამ რთულად თუ ასაბუთებს მიღებულ გადაწყვეტილებას. უფრო მეტიც, 2019 წელს დასრულებული მონიტორინგის ანგარიშიც, ფაქტობრივად, მსგავს ხედვას შეიცავს. ორივე შემთხვევაში სააგენტოს თვალსაწ

⁵¹ საქართველოს კანონი „კონკურენციის შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე, 08/05/2012

⁵² საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს ანგარიში, 2019, 5, <<https://admin.competition.ge/uploads/ba93e69448d1440f806dd21c5a19edd9.pdf>> [09.02.2023] Most Favoured Nation ანუ პარიტეტის პირობები.

⁵³ სსიპ კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება „აიპი „კონკურენციის სამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრის“ 2016 წლის 15 ნოემბრის #01/1090 განცხადების საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ“ 09/01/2017, <<https://admin.competition.ge/uploads/bab070eafe7a4c6b824dddeaaa0d1b81.pdf>> [09.02.2023].

⁵⁴ იქვე, 11-14.

⁵⁵ იქვე, 16.

⁵⁶ იქვე.

იერის მიღმა დარჩა ის ეფექტები, რომლებიც 2017 წლამდე პერიოდში ფართო გამოყენების შედეგად შეიძლება გამოწვეულიყო. ისიც აღსანიშნავია, რომ სააგენტო გარკვეულწილად შეზღუდულია განცხადების/საჩივრის ფარგლებითა და მტკიცებულებებით, თუმცა, ეს არ ზღუდავს მას საკუთარი მყარი პოზიციები და კონკურენციის ხელშეწყობისთვის საჭირო ინფორმაცია გაუზიაროს საზოგადოებას მათი გადანყვეტილებებით.

3.3. ციფრულ პლატფორმასთან დაკავშირებული კონკურენციის პოლიტიკის ტრანსფერი საქართველოში

სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას წარმოადგენს, „შექმნას ისეთი ნორმატიული გარემო, რომელიც წაახალისებს და ბაზრიდან არ განდევნის სიცოცხლისუნარიან სუბიექტებს.“⁵⁷ თავისუფალი კონკურენციის განვითარების ვალდებულებაც კონსტიტუციურ ვალდებულებათა რიგებშია.⁵⁸

საქართველოს კონკურენციის სააგენტო აქტიურად იყენებს ევროკავშირის სამართლის ნორმებსა და პრეცედენტულ გადანყვეტილებებს მის დასაბუთებებში. მიუხედავად იმისა, რომ კომისიისა თუ CJEU-ს განმარტებებს საქართველოში შესასრულებლად სავალდებულო ძალა არ გააჩნიათ, კონკურენციის სამართლის ჰარმონიზაციის პროცესის თანმდევ ფაქტორად შეგვიძლია მივიჩნიოთ მათი რბილი სამართლის სახით დანერგვა.

შესაფასებელია, რამდენად არის საქართველოში კონკურენციის სამართლის აღსრულება იმ ეტაპზე, რომ აქცენტი გაკეთდეს გაკეთდეს ევროკავშირში მიმდინარე ახალ დისკუსიებსა და პროცესებზე. პასუხი მარტივია, მაგრამ მრავალნახნაგოვანი. საქართველოს ევროკავშირის გზაზე წინსვლისთვის, აუცილებელია, ქვეყანამ შეითვისოს ახალი ტენდენციები და მიმართულებები. ტექნოლოგიური პროგრესი შეუქცევადს ხდის ციფრული პლატფორმების მიმართულებით სვლას, რის გამოც საქართველო დგას გამოწვევის წინაშე სწრაფად გაიაროს კონკურენციის აღსრულების პოლიტიკის ევოლუციური საფეხურები და მზად დახვდეს ციფრული ეკონომიკის სირთულეებს.

აქვე, აღსანიშნავია, რომ საქართველოშიც ციფრული პლატფორმებისთვის კონკურენციის აღსრულების დისკუსიებმა უნდა გაიაროს ეკონომიკურ-სამართლებრივი ტესტი. თუ საქართველო მიიღებს ციფრულ პლატფორმებთან მიმართებით მტკიცების ტვირთის შეზღუდვების ინიციატივას, ან შემოიღებს *ex-ante* რეგულაციებს, გასაანალიზებელია, რამდენად შეესაბამება ეს მისი ეკონომიკური განვითარების მისწრაფებებს ციფრული ბიზნესის კეთების მხრივ. მართალია, სააგენტო დღესაც არ არის შეზღუდული მოსთხოვოს მეორე მხარეს პროაქტიულად მათი უდანაშაულობის მტკიცება,⁵⁹ თუმცა, მსგავს საკანონმდებლო ინიციატივებში ბალანსის დაცვა მკაცრად რეკომენდებულია.

ზემოთ განხილული ციფრული პლატფორმებისთვის რესტორაციული ღონისძიებების ნაწილის ქართულ სამართლებრივ სივრცეში გადმოტანაც სრულად ლოგიკურია, გამომდინა-

⁵⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილება საქმეზე №1/1/655, შპს „სკს“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2019 წლის 18 აპრილი, პარაგრაფი 5.

⁵⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილება საქმეზე #2/11/747, შპს „გიგანტი სექურიტი“ და შპს „უსაფრთხოების კომპანია ტიგონისი“ საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ, 2018 წლის 14 დეკემბერი, პარაგრაფი 2.

⁵⁹ კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №40 2020 წლის 28 ოქტომბერი „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე,“ 04/11/2020.

რე იქიდან, რომ ქართული კონკურენციის სამართალი ევროკავშირის კონკურენციის ნორმატიული და პრეცედენტული ბაზით იკვებება. თუმცა, აქაც, რეკომენდებულია, შეფასდეს მსგავსი ღონისძიებების გატარების ეკონომიკურ-პოლიტიკური მნიშვნელობა.

დაბოლოს, საქართველოში მსგავსი „ტრანსპლანტების“ წარმატებისთვის ყველაზე აქტიური როლი კონკურენციის სააგენტოს აკისრია. მას შესწევს ძალა დაადგინოს საზღვრები, ჩარჩო და პრეცედენტები ციფრულ ბაზარზე ანტიკონკურენტული ქმედებების აღსაკვეთად. შესაბამისად, მას თავის გადაწყვეტილებებში, ინსტრუქციებსა და ბრძანებებში მეტი გამბედაობა და დასაბუთების მაღალი ხარისხი მართებს. მნიშვნელოვანი როლი აკისრიათ სასამართლოებსაც, თუმცა, ვინაიდან არც ისე ხშირია საჯარო აღსრულების შედეგის გასაჩივრება ან კერძო აღსრულების პრეცედენტები⁶⁰ საქართველოში, მათ ამ პროცესების განვითარების მცირე შესაძლებლობა აქვთ.

4. დასკვნა

საზოგადოებაში არსებობს მზარდი კონსესუსი, რომ დღევანდელი ევროკავშირის კონკურენციის კანონმდებლობა ციფრული ეკონომიკის პირობებში კონკურენციის აღსრულების მიმართულებით არსებული გამოწვევების გადასაჭრელად გადასინჯვას მოითხოვს. მიუხედავად რამდენიმე მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებისა და ჯარიმებითა და ქმედებების აკრძალვებით მიღწეული შედეგებისა, მსგავსი მექანიზმები ნაკლებად ქმედითად აღიქმება საბაზრო ძალაუფლების შესუსტებისა და კონკურენციის აღდგენასთან ბრძოლაში.

წინამდებარე სტატიაში ევროკავშირის მხრიდან ციფრულ პლატფორმებთან დაკავშირებული დილემების გადაჭრის გზებიდან გამოიყო რამდენიმე შემოთავაზება. პირველ ინიციატივას წარმოადგენს *ex-ante* საკანონმდებლო წინადადებები. ანალიზმა ცხადყო, ძირითადი პრობლემატური საკითხების გადაჭრა აღნიშნული მექანიზმით არ არის მარტივი. დიდი რისკია, რომ ციფრული პლატფორმების მხრიდან მოხდეს საკანონმდებლო ხარვეზების მათ სასარგებლოდ გამოყენება. მეორე შემოთავაზების არსი მდგომარეობდა გარკვეული დარღვევებისთვის კონკურენციის შეზღუდვის მიზნის პრეზუმპციებაში. მიუხედავად მკვლევარების მხრიდან დიდი მხარდაჭერისა, მსგავსი მექანიზმის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან შესაბამისობა კითხვებს ბადებს და ამასთან არ გამორიცხავს ტექნოლოგიური განვითარების პირობებში რეგულირებისას შეცდომების დაშვებას. ხელშესახებია ინიციატივა აღმასრულების მხრიდან რესტორაციული ღონისძიებების შემოღების მიმართულებით. ამ გზით სვლისას, საყურადღებოა, რომ ძირეული საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების საჭიროება არ დგება, ვინაიდან ფართო განმარტებითა და ბოლოდროინდელი პრაქტიკით, მსგავსი მექანიზმის გამოყენება თანხვედრაშია ევროკავშირის ნორმატიულ და პრეცედენტულ სამართალთან.

წაშრომის მნიშვნელოვანი ნაწილი დაეთმო საქართველოში ციფრულ ბაზრებზე კონკურენციის აღსრულების მიმართულებით მზაობისა და არსებული პრაქტიკის ანალიზს. განმტკიცდა პოზიცია, რომ აუცილებელია, მზარდი ციფრული ეკონომიკის პირობებში ქვეყანამ ფეხი აუწყოს ევროკავშირში კონკურენციის მიმართულებით მიმდინარე დისკუსიებსა და საკ-

⁶⁰ ადამია გ., კონკურენციის სამართლის კერძო აღსრულების პერსპექტივები საქართველოში დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების მაგალითზე, „შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი“, №10, 2020, 22-42.

ანონმდებლო ინიციატივებს. მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირის ყოველი ახალი ნორმატიული აქტისა თუ განმარტების საქართველოს ტერიტორიაზე თავისთავადი გავრცელება არ ხდება, ასოცირების ძალით ჰარმონიზაციის ვალდებულებები გარდაუვალს მსგავს პროცესებს.

იმისათვის, რომ საქართველოს კონკურენციის პოლიტიკა მზად იყოს მძლავრი საერთაშორისო თუ ადგილობრივი ციფრული ეკონომიკური აგენტების არაკონკურენტული ქმედებებთან გასამკლავებლად, მნიშვნელოვანია, გამოიკვეთოს გადასაჭრელი პრობლემები და სავარაუდო ნაბიჯები. ასევე, აუცილებელია, რომ ევროკავშირის სამართლის ტრასფერი განხორციელდეს ეროვნული თავისებურებების გათვალისწინებით. სტატიის მიერ შემოთავაზებული ინიციატივები მეტწილად თანხვედრაშია ქართულ საკანონმდებლო ბაზასთან, რაც გულისხმობს, რომ არ დგება ძირეული ნორმატიული ცვლილებების საჭიროება. თუმცა, როგორც უკვე აღინიშნა, პროცესების სწორად წარმართვაში აქტიური როლი კონკურენციის სააგენტოსა და სასამართლოს აკისრია. მათი მხრიდან გაბედული ნაბიჯები, ევროკავშირის სამართალთან შესაბამისობაში გაკეთებული განმარტებები ჯანსაღი კონკურენციის პოლიტიკის შექმნისა აღსრულების ძირითად ფაქტორად წარმოგვიდგება.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი „კონკურენციის შესახებ,“ საკანონმდებლო მაცნე, 08/05/2012.
2. კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანება №40 2020 წლის 28 ოქტომბერი „საქმის მოკვლევის წესისა და პროცედურის დამტკიცების თაობაზე,“ 04/11/2020.
3. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე №1/1/655, შპს „სკს“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2019 წლის 18 აპრილი.
4. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N2/11/747, შპს „გიგანტი სექტორით“ და შპს „უსაფრთხოების კომპანია ტიგონისი“ საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ, 2018 წლის 14 დეკემბერი.
5. ადამია გ., ეკონომიკური კონკურენციის კონსტიტუციური ასპექტები, „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი“, #2, 2020, 99.
6. ადამია გ., კონკურენციის სამართლის კერძო აღსრულების პერსპექტივები საქართველოში დომინირებული მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების მაგალითზე, „შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი“, №10, 2020, 22-42.
7. მარგველაშვილი თ., ელექტრონული კომერციის სამართლებრივი განვითარების პერსპექტივები საქართველოში ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ფარგლებში, „სამართლის ჟურნალი“ №1, 2020, 148.
8. ლოლაძე თ., საერთაშორისო ვალდებულებები და თანამშრომლობა კონკურენციის სფეროში, პირველი საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია, კონკურენციის პოლიტიკა: თანამედროვე ტენდენციები და გამოწვევები, შრომების კრებული, 2017, 134.
9. საქართველოს კონკურენციის სააგენტოს ანგარიში, 2019, <<https://admin.competition.ge/uploads/ba93e69448d1440f806dd21c5a19edd9.pdf>> [09.02.2023].
10. სსიპ კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება „აიპი „კონკურენციის საამართლისა და მომხმარებელთა დაცვის ცენტრის“ 2016 წლის 15 ნოემბრის N01/1090 განცხადების საფუძველზე მოკვლევის დაწყებაზე უარის თქმის შესახებ“ 09/01/2017. <<https://admin.competition.ge/uploads/bab070eafe7a4cfb824ddeaaaa0d1b81.pdf>> [09.02.2023].
11. Treaty on the Functioning of the European Union, Official Journal C 326, 26/10/2012 P. 0001 – 0390, <<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>> [09.02.2023].

12. Commission Regulation (EU) No 330/2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices, 20/04/2010.
13. Council Regulation (EC) No 1/2003 on The Implementation of The Rules on Competition Laid Down in Articles 81 And 82 of the Treaty, 16/12/2002.
14. Case C-56/64, Consten and Grundig v Commission of the European Economic Community, [1966], ECR 299.
15. Case C-62/86, AKZO Chemie BV v Commission of the European Communities, [1991], ECR 286.
16. Case C-230/16 Coty Germany GmbH v Parfümerie Akzente GmbH [2017] ECLI:EU:C:2017:941).
17. Case AT.39740, Google Search (Shopping), Commission Decision, [2017].
18. Case C-228/18, Gazdasági Versenyhivatal v Budapest Bank Nyrt. and Others, [2020].
19. *Baker J.B.*, The Antitrust Paradigm, Harvard University Press, 2019, 26-31, 82-89.
20. *Cavanagh E.*, Antitrust Remedies Revisited, Oregon Law Review 84, 2015, 185, <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/4643/841cavanagh.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [09.02.2023].
21. *Colomo P.I.*, What Can Competition Law Achieve in Digital Markets? An Analysis of the Reforms Proposed, 2020, 12, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3723188> [09.02.2023].
22. Competition and Markets Authority, The CMA's Digital Markets Strategy, 2019, <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/814709/cma_digital_strategy_2019.pdf> [09.02.2023].
23. European Commission, Directorate-General for Competition, *Montjoye Y., Schweitzer H., Crémer J.*, Competition Policy for the Digital Era, Publications Office, 2019, 20, 22-26, 33, 67 <<https://data.europa.eu/doi/10.2763/407537>> [09.02.2023].
24. Furman Report of the Digital Competition Expert Panel, Unlocking digital competition Report of the Digital Competition, 2019, paragraph 1.106.
25. *Genai P.*, An update on Android for search providers in Europe, The Keyword, 2019.
26. *Geradina D., Katsifisd D.*, Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets, European Competition Journal, Vol. 18, No. 2, 2022, 370, 376, 380-381, 357, 359.
27. *Inozemtsev M. I., Sidorenko E.L Khisamova Z. I.*, The Platform Economy Designing a Supranational Legal Framework, Palgrave Macmillan, 2022.
28. *Kuenzler A.*, Competition Law Enforcement on Digital Markets – Lessons from Recent EU Case Law Journal of Antitrust Enforcement, 2019, Vol. 7, 249–278.
29. *Lemley M. A., Feldman R.*, Atomistic Antitrust, William and Mary Law Review, Vol. 63, Issue 6, 2021, 1869.
30. *Malinauskaite J.*, Harmonisation of EU Competition Law Enforcement, Springer International Publishing AG, 2019, 11.
31. *Panzar J.C., William J Baumol W.J., Willig R.*, Contestable markets: An Uprising in the Theory of Industry Structure, The American Economic View 73, 1982, 491.
32. *Ritter C.*, How Far Can the Commission Go When Imposing Remedies for Antitrust Infringements? Journal of European Competition Law & Practice 3, 2016, 12.
33. *Schweitzer H., Welker R.*, Competition Policy for the Digital Era, CPI Antitrust Chronicle, 2019, 3-4.
34. *Shelanski H.A.*, Information, Innovation, and Competition Policy for the Internet, University of Pennsylvania Law Review 161, 2013, 1663.
35. Stigler Committee on Digital Platforms, Policy brief summarising the main concerns of digital platforms and provides a viable path to address the identified concerns, Final Report, 2019, 34-35, 37 <<shorturl.at/gjsP0>> [09.02.2023].
36. *Vranken M.*, Fundamentals of European civil law. Blackstone Press, London, 1997, 14.